

Egyház, iskola, művelődés

Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek

A Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet
Protestáns Egyháztörténeti Tanszékének
kiadványsorozata

A sorozatot szerkeszti
Buzogány Dezső

Egyház, iskola, művelődés

Egyháztörténeti tanulmányok

A kötetet szerkesztette és lektorálta
Kolumbán Vilmos József

Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet
Kolozsvár, 2020

Megjelent a

Magyar Tudományos Akadémia

a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet

a Pokoly Társaság

és az Erdélyi Református Egyházkerület
támogatásával

A borítón a párizsi nemzeti könyvtárban őrzött Chants royaux című kéziratban található
A doktorok tanácskozása a párizsi egyetemen című festmény látható.

Borítóterv: Tipotéka

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

**Egyház, iskola, művelődés : Egyháztörténeti tanulmányok / a kötetet
szerkesztette és lektorálta Kolombán Vilmos József. - Cluj-Napoca :
Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet, 2020**

Index

ISBN 978-606-94847-0-8

I. Kolombán Vilmos, József (ed.)

Előszó

A 2016-ban elindított egyháztörténeti konferenciasorozat immár a negyedik kiadásához érkezett. A konferenciára 2019. május 14-én került sor Egyház, iskola, művelődés. IV. egyháztörténeti konferencia címmel. Az eddigi rendezvények közül ez volt a legnépesebb, több mint 40-en jelentkeztek, és végül 38 előadás hangzott el. Az előadók nagy számára való tekintettel szakítottunk az eddigi gyakorlattal, és így nem két, hanem három párhuzamos ülészakon folytak az előadások és azok megbeszélései. Az egyháztörténeti konferenciák hagyományához híven az előadásokat református, unitárius és evangélikus egyháztörténészek tartották Erdélyből, Felvidékről és Magyarországról. A konferencián újítként diákok számára külön szervezett ülészakra is került, ahol három diák tartott sikeres előadást az első kutatási eredményeiről.

A konferencia témája a korábbiakhoz hasonlóan igen változatos volt, bár továbbra is szem előtt tartottuk, hogy Erdély protestáns múltjával foglalkozó előadások kerüljenek fókuszba, nem utasítottuk el azokat az előadásokat sem, amelyek az Kárpát-medencei magyar protestánsok történetével foglalkoztak. Az eddigi tapasztalatokból kiindulva döntöttünk úgy, hogy a konferenciafelhívásban hármas tematikát hirdetünk meg: egyház, iskola, művelődés, ezzel is rámutatva a református, evangélikus és unitárius egyházak abbéli meggyőződésére, hogy a magyar protestáns egyházak számára mindig kiemelt jelentőségű volt az oktatás és kultúra szerepe.

A konferencián ennek megfelelően az előadásokat több témakörbe csoportosítottuk: általános egyháztörténet, teológiatörténet, könyv- és művelődéstörténet, iskolatörténet, illetve művészettörténet.

A 38 elhangzott előadásból e kötet 29 tanulmányt tartalmaz. A szerkesztés során nagy kihívást jelentett a bemutatott előadások és azok nyomán készült tanulmányok sorrendjének megállapítása, ugyanis a tematika a magyar protestantizmus történetének teljes időszakát felölelte. Végül az időrendi, illetve a tematikus rendezési elv mellett döntöttünk. A tanulmánykötet ennek megfelelően a művelődéstörténettel kezdődik. Ide tartozik Buzogány Dezső, Ósz Sándor Előd, Csorba Dávid, Bibza Gábor, Verók Attila és Gordán Edina tanulmánya, akik teológiai hatástörténetről, illetve könyvtörténetről értekeznek. Szabadi István írásával kezdődően Hegyi Ádám tanulmányával bezárólag általános egyháztörténeti, illetve iskolatörténeti munkák sorakoznak a 17–18. századból, amelyekben püspökválasztásról, püspöki életútról, regionális vallási öntudat kialakulásáról, a 18. századi

vallási türelemről, erdélyi református főgondnokokról, főnemesi családokról és az 1786. évi népoktatási rendelet végrehajtásáról olvashat a kedves olvasó.

Zsigmond Attila, Kovács Zsolt és Tamás Horváth Iringó művészettörténeti tanulmánya jelenti a következő gondolati egységet. Zsigmond Attila a nagyváradi kenyérosztó tényéről írt érdekfeszítő tanulmányt, T. Horváth Iringó a református nagyasszony, Teleki Jánosné és leányainak adományait ismerteti, Kovács Zsolt Árva Bethlen Kata kolozsvári házát mutatja be szakszerűen.

A kötet utolsó nagyobb egységében kaptak helyet a jelenkorral foglalkozó tanulmányok. Ebben az egységben 13 tanulmány olvasható, amelyek közül négy a 19. század különböző eseményeivel foglalkozik, a többi a 20. század történéseit vizsgálja. Utóbbiak közül csupán érdekességként emeljük ki Benkő Levente és Kurta József tanulmányát, ugyanis mindketten Vásárhelyi János püspök munkásságának részleteivel foglalkoznak, de míg Benkő Levente Vásárhelyi János püspöknek a fogságra hurcoltak kiszabadításáért folytatott reménytelen küzdelmét mutatja be, addig Kurta József a tanulmányában Vásárhelyinek a liturgia reformjában betöltött szerepét tárja fel, rámutatva a püspök kevésbé pozitív magtartására.

A két említett íráson kívül a jelenkorral foglalkozó részben a különféle tematikájú tanulmányok olvashatók. Ilyen például János Csongor munkája, aki a Lutheránus Világszövetség egykori befolyásos személyiségének, Paul Hansennek a román, illetve magyar titkosszolgálati megfigyelését tárta fel az állambiztonsági levéltári iratok alapján. Kovács Sándor az Paget család történetét egészítette ki.

A 29 tanulmány közös jellemzője, hogy a tanulmányok mindegyike alapos levéltári, illetve forráskutatás nyomán született meg, így nem fér kétség a konferenciakötet eredetiségéhez.

Végül illesse köszönet mindazokat, akik lehetővé tették a konferencia megtartását és a kötet megjelenését. A konferencia főszervezője a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet egyháztörténeti tanszékének oktatója, Kolumbán Vilmos József volt. Az anyaintézetten kívül a konferenciát támogatta, és a megszervezésében is hathatós támogatást nyújtott, a Pokoly Társaság, az Erdélyi Református Egyházkerület és az Apafi Mihály Református Egyetemi Kollégium.

A konferencia tanulmánykötetének megjelenését a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet, a Pokoly Társaság és a Domus Hungarica Scientiarum et Artium támogatta. Köszönet érte! Ugyanitt mondunk köszönetet név nélkül mindazoknak, akiknek segítsége, támogatása, jótanácsai nélkül sem a konferencia, sem a kötet nem valósulhatott volna meg. Istené legyen a dicsőség!

Kolumbán Vilmos József

Gordán Edina*
Nagyenyed

Bod Péter könyvei a Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtárban

Bod Péter egykori könyvtáráról

Bod Péter (1712–1769) életéről, tudományos és egyházi tevékenységéről számos kötet, tanulmány látott napvilágot.¹ Korának egyik kiemelkedő tehetsége volt, aki szorosan kötődött a Nagyenyedi Református Kollégiumhoz és annak könyvtárához. Egykori gazdag könyvtáráról több tanulmány is napvilágot látott az utóbbi években.² Vita Zsigmond (1906–1998) 1969-ben már közölt egy listát

* Gordán Edina (Szatmárnémeti, 1989), doktorandusz, könyvtáros. Tanulmányok: Babeş–Bolyai Tudományegyetem, könyvtár- és információtudomány szak, kulturális örökség kutatása és hasznosítása magiszteri képzés, 2014-től a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Történelem. Civilizáció. Kultúra Doktori Iskolájának hallgatója. 2013-tól a Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár munkatársa. Kutatási területei: könyvtártörténet, könyvtörténet és a nagyenyedi Bethlen Kollégium Nagykönyvtárának története. Fontosabb munkái: Gordán Edina – Rezi Botond (szerk.): *A Maros Megyei Múzeum könyvtárának 1850 előtti külföldi és régi magyarországi nyomtatványai, katalógus*. Editura Mega, Marosvásárhely–Kolozsvár 2015., Tofeus Mihály (1629–1684) könyvei a Dési Ferences Rendház könyvtárában. In: *Per aspera ad astra V* (2018/1), Teleki Miklós (1704–1746) és Teleki László (1710–1778) ismeretlen könyvjegyzékei. In: Kolumbán Vilmos József (szerk.): *A reformáció öröksége. Egyháztörténeti tanulmányok*. Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet, Kolozsvár 2018. *A Dési Ferences Rendház könyvtárának régi állománya*. MTA Könyvtár és Információs Könyvtár, Budapest 2019.

¹ Gudur Kund Botond: *Bod Péter (1712–1769), a történetíró*. Tortoma, Barót 2018. Gudur Kund Botond – Gróf László: *Bod Péter, a kartográfus*. Háromszék Vármegye Kiadó, Sepsiszentgyörgy 2019. Mikó Imre: *Bod Péter élete és munkái*. Emich nyomda, Pest 1862. Sámuel Aladár: *Felsőcsernátonyi Bod Péter élete és művei*. Magyar Protestáns Irodalmi Társaság, Budapest 1899. Tüskés Gábor (szerk.): *Bod Péter, a historia litteraria művelője: tanulmányok*. Universitas Kiadó, Budapest 2004.

² M. Hubbes Éva: Bod Péter könyvtára és annak maradványai Székelyudvarhelyen. In: Tüskés Gábor (szerk.): *Bod Péter, a historia litteraria művelője: tanulmányok*. Universitas Kiadó, Budapest 2004, 47–58. Oláh Róbert: Bod Péter könyvei a Debreceni Református Kollégiumban. In: Gáborjáni Szabó Botond – Oláh Róbert (szerk.): *„Kezembe veszem, olvasom és arról elmélkedem.”*

Bod Péter Enyeden őrzött könyveiről.³ Ezt időszerűnek találtuk ismét közreadni a kötetek teljes leírásával együtt. Kísérletet tettünk arra is, hogy tisztázzuk, melyik kötet mikor került a könyvtár mai állományába. Vita Zsigmond összeírását Bod Péter könyvtárosi bejegyzéseivel, könyvadományozásaival, eredeti kéziratának leírásával egészítjük ki. A tanulmány végén helyet kapott Benkő József (1740–1814) listája is Bod Péter könyveiről a nagyenyedi református kollégium könyvtárában.⁴ Ez utóbbi eddig kiadatlan volt, a listán szereplő kötetek pedig ma már hiányoznak a könyvtár állományából. Így sikerült újabb adatokkal bővíteni eddigi ismereteinket Bod Péter egykori könyvtáráról.

Halála után, Bod Péter könyvtárát 1770. április 24. körül a Nagyenyedi Református Kollégiumban elárverezték. Az eladásra szánt könyveiről jegyzéket készítettek, amely 888 művet sorol fel.⁵ Könyvtára ilyen módon szétszóródott, ma különböző gyűjtemények őrzik egykori köteteit.⁶ A Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtárában 81 mű található 66 kötetben, a székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum Tudományos Könyvtárában 15 kötet, a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet könyvtárában 3 kötet, a Kolozsvári Akadémiai Könyvtárban 3 kötet,⁷ a marosvásárhelyi Teleki–Bolyai Könyvtárban 27 kötet,⁸ a Maros Me-

Emlékkönyv Fekete Csaba születésének 75. és könyvtárosi működésének 50. évfordulójára. Tiszántúli Református Egyházkerületi Gyűjtemények, Debrecen 2015, 243–268. Kurta József: Bod Péter könyvtárának kötetei a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet könyvtárában. In: *Egyháztörténeti Szemle* XVIII (2017/2), 124–126.

³ Vita Zsigmond: Bod Péter könyvei az enyedi Bethlen könyvtárban. In: *Könyvtári Szemle* (1969), 130–131.

⁴ Benkő József: *Jegyzés némely régi írásokról Bod Péter gyűjteményéből a nagyenyedi ref. collegium bibliothecájában.* (Kézirat) Jelzete: Lucian Blaga Központi Egyetemi Könyvtár, Kolozsvár, Ms 598.

⁵ Radvánszky Béla: Bod Péter könyvtárának jegyzéke. In: *Magyar Könyvszemle* (1884), 58–86.

⁶ Dézsi Lajos: Bod Péter könyvtárának sorsa. In: *Magyar Könyvszemle* (1895), 191–192.

⁷ Sipos Gábor (szerk.): *A Kolozsvári Akadémiai Könyvtár Régi Magyar Könyvtár-gyűjteményeinek katalógusa.* Scientia Kiadó, Biblioteca Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române, Kolozsvár 2004, 186., 233., 494. Bod Péter könyveiből Pataki Sámuel vásárolt, akinek gazdag könyvtára a kolozsvári Református Kollégium könyvtárába került. Az állomány alaposabb feltárásával biztosan tovább bővíthető Bod Péter könyveinek száma.

⁸ Spielmann-Sebestyén Mihály et alii (szerk.): *Catalogus librorum sedecimo saeculo impressorum Bibliothecae Teleki-Bolyai. Novum Forum Sicularum. Tom. I–II.* Lyra, Tg. Mureș 2001, Nr. H 121, O 64, P 10, S 164.; 17. századi nyomtatványok raktári jelzete: T d-25, B o-2065, B o-1851, T q-1515, B f-83, B f-113, T o-449, B o-5033, B o-1495 I-III, T o-3509, B o-4531, T d-594 a, B o-3293, T o-44, B o-2357, B o-2315, T q-1566, T d-212 a, Bo-1188.

gyei Múzeum könyvtárában egy kötet,⁹ a Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárban szintén egy kötet¹⁰ és az Országos Széchényi Könyvtárban további egy kötet található.¹¹ Könyvtárának rövid elemzését Vita Zsigmond¹² és Monok István végezte el.¹³

A nagyenyedi könyvtár mai állományában 15 kötet, 2 autográf kézirat található Bod Péter egykori könyvtárából, míg 2 kötet őrzi könyvtárosi bejegyzését, és további 2 könyvet ő ajándékozott barátainak.

Bod Péter 1732-ben subscribált a nagyenyedi Református Kollégiumban.¹⁴ Három éven keresztül (1736–1739) pedig a kollégium könyvtárosi tisztségét is betöltötte segédtanári pozíciója mellett.¹⁵ A két kötet bejegyzése szerint Bod Péter feladata volt a könyvek köttetése és leltározása. Önéletírásában megemlíti, hogy 1738-ban VI. Károly császár havasalföldi háborúja miatt a könyvtár állományát biztonságba kellett helyeznie.¹⁶ Sajnos további részleteket nem közölt, így nem tudjuk hová és hogyan menekítették a könyveket.

Bod Péter 1740 és 1743 között volt a leideni egyetem hallgatója. Könyveinek túlnyomó részét is ekkor szerezte be, amit a fennmaradt kötetek bejegyzései is igazolnak. Mintegy 4-5000 kötetet számláló, 700 kg-os könyvszállítmánnyal tért

⁹Gordán Edina – Rezi Botond (szerk.): *A Maros Megyei Múzeum könyvtárának 1850 előtti külföldi és régi magyarországi nyomtatványai*. Editura Mega, Marosvásárhely–Kolozsvár 2015, Nr. 370.

¹⁰Keveházi Katalin – Varga András (szerk.): *A Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár 1801 előtti nyomtatványai*. SZTE Egyetemi Könyvtár, Szeged 2010, Nr. T96.

¹¹*De falsa et vera unius Dei patris, filii et spiritus sancti cognition libri duo. Authoribus ministris ecclesiarum consentientium in Sarmatia, et Transylvania*. [Typ. Hoffhalter], Albae Iulia [1568]. Raktári jelzete: OSZK, RMK II. 106

¹²Vita Zsigmond: Bod Péter könyvtára. In: Uő: *Művelődés és népszolgálat. Tanulmányok*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest 1983, 53–58.

¹³Monok István: Minister reformatus doctus, Bod Péter és a vele kortárs református értelmiség műveltsége. In: *Theologiai Szemle* LV (2012/4), 220–221. Monok István: A németalföldi kiadványok aránya a 18. századi református értelmiség olvasmányjaiban. In: Bozzay Réka (szerk.): *Történetek a mélyföldről. Magyarország és Németalföld kapcsolata a kora újkorban*. Printart-Press Kft., Debrecen 2014, 280–295.

¹⁴Jakó Zsigmond – Juhász István: *Nagyenyedi diákok 1662–1848*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest 1979, 148.

¹⁵Vita Zsigmond: A Bethlen Kollégium diákkönyvtárosai a XVII–XIX. században. In: Uő: *i. m.* 32.

¹⁶Bod Péter: Önéletírás. In: Uő: *Magyar Athenas*. Magvető Könyvkiadó, Budapest 1982, 17.

haza Hollandiából.¹⁷ Nemcsak saját maga számára vásárolt azonban könyveket, hanem a korabeli gyakorlat szerint patrónusai, lelkésztársai részére is. Egy Eutropius- és egy Paterculus Velleius-kötetet egykori leideni tanulótársától, Gerard Kuypertől (1722–1798) kapott ajándékba.¹⁸ Titus Livius kétkötetes Róma története 1737-ben került Bod Péter tulajdonába Nagyenyeden. A kötetek érdekessége, hogy 1628-ban Heinrich Flocken (1602–1680) tulajdonában voltak Leidenben, és onnan kerültek vélhetőleg egy peregrinus közvetítésével Nagyenyedre. Bod Péter további két könyvét Bajnóczi István vásárolta meg 1770-ban,¹⁹ ami 1799-ben Gergelyfi Mihály tulajdonába került.²⁰ Josephus Flavius összes műveit tartalmazó kétkötetes kiadványt Harkányi József vásárolta az 1770-es aukción. Harkányi maga is a nagyenyedi kollégiumnak volt a hallgatója, később Leidenben tanult, így személyesen is ismerhette Bod Pétert.²¹ A kötet a Téka-alapító Teleki Sámuel birtokába került, ahonnan Teleki Lajos közvetítésével került a könyvtár mai gyűjteményébe. Végveresmarti Sámuel (1734–1807) pedig egy katekizmust vásárolt Bod Péter egykori könyvtárából.²² A székely határőrség rendtartásáról szóló rendelet latin és magyar nyelvű változatát Sárdi Sámuel nagyszebeni nyomdász ajándékozta Bod Péternek Málnási László közvetítésével.²³ Utóbbi intézte a könyv kötetését is.

¹⁷ Gudor Kund Borond: Bod Péter és a németalföldi peregrináció. In: Nyerges Judit – Verók Attila – Zvara Edina (szerk.): *MONOKgraphia. Tanulmányok Monok István 60. születésnapjára*. Kossuth Kiadó, Budapest 2016, 228.

¹⁸ A Leideni Egyetem hallgatója volt. Értekezését 1743-ban védte meg az alábbi címmel: *Dissertatio ad varia Veteris Testamenti loca ex dialectis vindicata et illustrata*. Jutphaas, Nijkerk és Winschoten en Scheemda településeken szolgált lelkészként. Számos prédikációja, teológiai műve jelent meg nyomtatásban.

¹⁹ Bajnóczi István a marosvásárhelyi Református Kollégiumban subscribált 1761-ben. Az 1773-as marosvécsi zsinaton ordinálták. 1773-tól 1792-ben bekövetkezett haláláig Marosfalfaluban volt lelképásztor. Ld. Ósz Sándor Előd: *A Görgényi Református Egyházmegye történeti névtára a kezdetektől 1848-ig*. Gondolat Kiadó, Budapest 2013, 108.

²⁰ Gergelyfi Mihály 1799-ben Selyében volt lelképásztor. *Az Erdélyi Ev. Ref. Egyházkerület Névtára az 1905-ik évre*. Gombos Ferencz nyomdája, Kolozsvár 1905, LIII.

²¹ 1715-ben subscribált a nagyenyedi kollégiumban. 1726-ban iratkozott be a leideni egyetemre. Jakó Zsigmond – Juhász István: *Nagyenyedi diákok*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest 1979, 132. Szabó Miklós – Szögi László: *Erdélyi peregrinusok*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely 1998, Nr. 1545.

²² Losoncon, Kecskeméten és Debrecenben tanult. A bázeli egyetem hallgatója lett. 1790-től a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke. Zoványi Jenő: *Magyarországi protestáns egyháztörténeti lexikon*. A Magyarországi Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, Budapest 1977, 683.

²³ Szádeczky okirattárában nem közli a rendelet teljes szövegét, de hivatkozik a birtokunk-

Málnási László (1722–1797) szoros kapcsolatban állt Boddal. Ő intézte könyvei karbantartását Szebenben, és ő rendezte Bod különböző nyomdai ügyeit is.²⁴

Bod Péter egykori könyvtárának kötetei 1850 után kerültek a könyvtár mai állományába. Ebből nyolc kötet Teleki Lajos (G. T. jelöléssel) adománya révén jutott a könyvtár tulajdonába. Egy latin–görög nyelvű Újszövetséget Nemegeyi János (1751–1837) vásárolt meg a Bod Péter könyveiből rendezett árverésen 1770-ben. Nemegeyi János egykori könyvtára (278 kötet) az örökösök nagylelkű adománya révén került a kollégium könyvtárába 1874-ben.²⁵ További hat kötet esetében sajnos nem derült ki az adományozó kiléte.

A sírfeliratokat tartalmazó munkáját, amely 1776-ban jelent meg Nagyenyeden, a szerző a Kolozsvári Református Kollégiumnak adományozta. A kötet 1850 után került a nagyenyedi könyvtárba. Egy másik kolligátumkötet az adományozáson kívül egyéb, fontos egyháztörténeti adalékokat is rejt. Bod Péter a Szent Hilarius című munkáját és az Árva Bethlen Kata felett mondott halotti beszédét tartalmazó kolligátumkötetét falubelijének, Tompa Ádámnak ajándékozta 1765-ben. Id. Tompa Ádám a nagyenyedi kollégiumban subscribált 1758-ban, ahol a jegyzői és praeceptorai tisztséget is betöltötte.²⁶ Pontos születési dátumát nem ismerjük, de a bejegyzés tanúsága szerint Felsőcsernátonban született, akárcsak Bod Péter. Édesapja Tompa László volt. A kötet hátvédlapjaira feljegyezte családjának legfontosabb eseményeit. Ebből tudjuk, hogy az első felesége Herepei Mária (1749–1789) volt, aki Klopotiván hunyt el. 1790-ben újranősült, az özvegy Vég Zsigmondné Csávási Máriát vette feleségül, akinek az előző házasságából öt gyermeke volt. Tompa Ádámnak szintén öt gyermeke volt még életben első házasságából. Második házassága gyakori részegsége és erőszakoskodása miatt nem tartott sokáig, felesége elhagyta.²⁷ A jegyzőkönyvek felesége házasságtörését, kötelezettsé-

ban lévő variánsra is. Szádeczky Lajos: *A székely határország szervezése 1762-64-ben. Okirattárral (1761–1790)*. Magyar Tudományos Akadémia könyvkiadóhivatala, Budapest 1908, 584.

²⁴ Nagyenyeden kezdte tanulmányait, majd 1749-től Leidenben tanult. Hazatérése után Árva Bethlen Kata, majd Bethlen Imre udvari papja. 1761-től szebeni lelkipásztor és az erdélyi iskolák alapítványának gondnoka volt. Jakó Zsigmond – Juhász István: *i. m.* 153–154. Szabó Miklós – Szögi László: *i. m.* nr. 2519.

²⁵ *A Nagy-Enyedi Ref. Bethlen-Főtanoda 1874/5 tanévi értesítője*. Nagy-Enyeden 1875, 87.

²⁶ Jakó Zsigmond – Juhász István: *i. m.* 165.

²⁷ Buzogány Dezső – Ösz Sándor Előd (összeáll.): *A hunyad-zarándi református egyházköz-ségek történeti katasztere. II. 1686–1807, Hátszeg–Marosillye*. Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár 2005, 251.

geinek elmulasztását is megemlíti.²⁸ Erkölcsei kihágásai miatt többször emeltek ellene panaszt.²⁹ Brádon (1769–1776), Marosnémetiben (1778–1783) és 1784-től Kloptiván szolgált. 1796-ban hunyt el Kloptiván. A vizitációs jegyzőkönyv szerint 1797-től nincs lelkész Kloptiván.³⁰ Halála után fia, ifj. Tompa Ádám örökölte a Bod Péter által adományozott könyvét, és folytatta a családi feljegyzéseket. A nagyenyedi könyvtárba fia, Tompa Ádám (1787–1855) adománya révén került. Összesen 127 kötetet ajándékozott a Nagyenyedi Református Kollégium könyvtárának 1851 után.³¹ Az Enyedre került könyvek között nem található több kötet édesapja egykori könyvtárából.

Id. Tompa Ádám saját családi feljegyzései mellett Herepei István életrajzát is lejegyezte. Herepei István (1715–1780) életútját Ősz Sándor Előd ismertette.³² Tompa Ádám feljegyzése azonban új adatokat is szolgáltat, illetve pontosítja azokat. Némely esetben azonban eltér az eddig ismert életrajztól, ami magyarázható Tompa pontatlanságával és azzal, hogy csak közvetett rokoni kapcsolat fűzte a híres Herepeihez. Tompa Ádám mindenestre büszke lehetett, hogy beházasodott a híres Herepei családba, emiatt is tartotta fontosnak feljegyezni sógora életrajzi adatait. Id. Tompa Ádám első felesége Herepei Mária és Herepei István testvérek voltak. Tompa Ádám Herepei István születési idejét 1714-re tette, ami pontatlannak bizonyult. Egy 1773-as tanúvallatási jegyzőkönyvben ugyanis 58 esztendősnak mondta magát Herepei, ez alapján a születési dátuma 1715. május vagy június lehetett.³³ Szinnyei tévedése alapján Herepei István első feleségként jelölték meg Jéri Évát, holott ő az édesanyja volt Tompa Ádám szerint.³⁴ Tompa bejegyzése ismét pontatlan a harderwijki hazatérésével kapcsolatban, ugyanis 1744-ben tért vissza Szászvárosba, és nem 1747-ben. 1747-re tette házasságkötésének időpontját is, de felesége nevét sajnálatos módon nem jegyezte fel. Szintén Tompa Ádámtól tudjuk, hogy első fia, István 1748-ban született. Az idősebb Tompa első

²⁸ Buzogány Dezső – Ősz Sándor Előd (összeáll.): *i. m.* 252.

²⁹ Uo. 495.

³⁰ Uo. 254.

³¹ Dankanits Ádám: Egy múlt század eleji magánkönyvtár és Pestalozzi hatása. In: *Könyv és könyvtár. Könyvtártudományi és bibliográfiai tanulmányok és közlemények IV.* Tankönyvkiadó, Budapest 1964, 229–233.

³² Ősz Sándor Előd: Herepei István (1715–1780) és a Herepei lelkész-dinasztia indulása. In: *Református Szemle* 99 (2006/6), 736–754.

³³ Uo. 737.

³⁴ Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái. IV. kötet.* Hornyánszky Viktor könyvkiadóhivatala, Budapest 1896, 746., 752.

felesége, Herepei Mária pedig 1749-ben látta meg a napvilágot. Őket követte Judit 1751-ben és Ráchel 1754-ben. Eddigi ismereteink szerint első gyermeke Ádám volt, aki 1756-ban született Lozsádon.³⁵ 1758-ban ismét egy István nevű fia született, amely alapján valószínűsíthető, hogy elsőszülött fia ekkor már nem élt. Ágnes nevű lánya 1761-ben, János 1763 és László 1766-ban született. Utolsó gyermeke, Judit 1770-ben látta meg a napvilágot. Tompa feljegyzése révén sikerült kiegészítenünk a Herepei családfát. A bejegyzést már ifj. Tompa Ádám fejezte be, aki feljegyezte, hogy Herepei István 1780-ban hunyt el, és Makrai Zsigmond kápolnájába temették el Felpestesen.

Könyvtárunkban Bod Péter két autográf kézírata található meg négy kötetben. E mellett számos műve másolatban őrződött meg, jelezve a nagyszámú érdeklődést munkássága iránt halála után is. Kézíratairól Musnai László (1888–1967) írt részletes tanulmányt, így erre nem térünk ki külön.³⁶ Legértékesebb ezek közül az egyháztörténeti kézírata, amelynek kiadására bő száz évet kellett várni.³⁷ A kézirat kiadásának történetét és annak viszontagságait legújabban Buzogány Dezső foglalta össze.³⁸ A másik kézirat Telegdi János (1574?–1647) *Rudimenta* című rovásírásos tankönyvét tartalmazza, amelyet Bod Péter másolt le saját használatra.³⁹ A *Rudimenta* mellett tartalmazza az ábécé betűit ismertető rövid értekezést is. Gudor Botond ezt 1738-ra datálta.⁴⁰ Bretz Annamária doktori értekezésében azt bizonyítja, hogy Bod a Johann Jacob Hofmann (1635–1706) által szerkesztett *Lexicon universale*⁴¹ betűcímszavait vette alapul a kézirat összeállításakor.⁴² Mind-

³⁵ Ósz Sándor Előd: *i. m.* 745.

³⁶ Musnai László: A Bethlen Kollégium Nagykönyvtárának értékes kézíratai 1–4. In: *Reformatus Szemle* (1940/8–11), 115–121, 131–133, 153–161, 169–172.

³⁷ Bod Péter: *Historia Hungarorum Ecclesiastica*. Ed. L. W. E. Rauwenhoff, Car. Szalay. Tomus I–III. Apud E. J. Brill Socios, Lugduni-Batavorum 1888.

³⁸ Buzogány Dezső: Bod Péter egyháztörténeti kéziratának viszontagságai. In: *Studia Doctrinae Theologiae Protestantis* 2 (2011), 401–407.

³⁹ Musnai László: Székely rovásírásos emlékek. In: *Magyar Nyelv* 32 (1936), 229–233. Musnai László: Rovásírásos emlékeink. In: *Magyar Nyelv* 63 (1967/1), 73–76., Tubay Tiziano: *A székely írás kutatásának története*. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest 2015, 88. Sándor Klára: *A székely írás nyomában*. Typotex, Budapest 2014, 243.

⁴⁰ Gudor Kund Botond: *Bod Péter (1712–1769), a történetíró*, 468.

⁴¹ Johann Jacob Hofmann: *Lexicon universale historiam sacram. Tom. I–IV*. Hackius, Bouteseyn, Aa et Luchtmans, Leiden 1698.

⁴² Bretz Annamária: *Bod Péter historia litteraria programja. Doktori értekezés*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Budapest 2016, 59–62. <https://btk.ppke.hu/uploads/articles/7430/file/BretzAnnamariadisszertacio.pdf> (Megnyitva: 2019. 01. 22.)

ezt felhasználta későbbi kéziratához, a *Históriákra utat mutató Magyar Leksikon* szerkesztésekor is, ami valójában Hofmann lexikonának kivonatolt és átdolgozott fordítása.⁴³ A kéziratot az avarokról szóló rövid, egyoldalas összefoglaló zárja. Bod Péter kéziratái Bodola János (1754–1836) könyvtáros-professzor idejében, 1789-ben kerültek az enyedi kollégium könyvtárába Hermányi Dienes József (1699–1763), Benkő József kézirataival együtt.⁴⁴

Bod Péter még életében 32 szerző 41 művét ajándékozta egykori alma materének, kiegészítve ezzel Árva Bethlen Kata (1700–1759) *Magyar Thecáját*.⁴⁵ Benkő József egyik kéziratában ebből hét kötetet sorol fel, amelyek alapján részleges rekonstrukciót készíthetünk Bod Péter könyvadományáról. Árva Bethlen Kata egykori könyvtárának könyvjegyzékek alapján történő rekonstrukciója Simon Melinda és Szabó Ágnes szerkesztésében jelent meg.⁴⁶ Bod Péter adománya azonban nem jelenik meg a legutóbb előkerült, Benkő József által összeállított Hungarika téka két jegyzékén, és a halála után a könyvtáráról készült listán sem.⁴⁷ A Hungarika téka jegyzékét 1762-ben másolta le Benkő József Nagyenyeden, így gyanítható, hogy Bod Péter könyvadománya 1762 és 1765 között kerülhetett Nagyenyedre. A Benkő által készített jegyzék nyomtatott és kéziratban levő műveket egyaránt felsorolt. A két, kéziratként azonosított tétel (Honterus a brassói reformációról írott munkája és David Hermann százsz egyháztörténete) szerepel Benkő összeírásában és a Bod Péter halála után készült könyvjegyzékben is.⁴⁸ A listán szereplő munkák tartalma arra enged következtetni, hogy mindezeket Bod Péter felhasználta az egyháztörténeti művének összeállításakor. Ugyanúgy árulkodó tény Benkő József megjegyzése,

⁴³ Bod Péter: *A históriákra utat mutató Magyar lexikon*. [s. l.], 1748. Kézirat. Jelzete: Teleki–Bolyai Könyvtár, THq-52. MS 10. Csizmadia Gabriella: Bod Péter Históriákra utat mutató Magyar Leksikon. In: *Látó* 17 (2006/12), 114–117.

⁴⁴ Benkő Ferenc: *Parnassusi időtöltés. 1796. Hetedik darab. Enyedi ritkaságok*. Nyomtat. Hochmeister Márton betüivel és költségével, Kolosváratt 1800, 38–39., 98. Jakó Zsigmond: A nagyenyedi Bethlen Kollégium régi könyvtárának kézirat ritkaságairól. In: *Uó: Írás, könyv, értelmiség. Tanulmányok Erdély történetméhez*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest 1976, 210.

⁴⁵ Nagy Géza: *A Bethlen-Kollégium tudományos gyűjteményeinek története*. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Kolozsvár 1947, 10.

⁴⁶ Simon Melinda – Szabó Ágnes: *Bethlen Kata könyvtárának rekonstrukciója*. Scriptum KFT., Szeged 1997. (A Kárpát-medence kora újkori könyvtárai 2.)

⁴⁷ Rác Emese: *A nagyenyedi Bethlen Kollégium könyvtárának XVIII. századi gyűjteményei I. A Hungarika téka*. Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ, Budapest 2019. (A Kárpát-medence kora újkori könyvtárai 10.)

⁴⁸ Radvánszky Béla: *i. m.* 85. (11. *Davidis Hermanni Jurisprudencia Eccl[essi]ae et Hont[erus] libellus Reformationis.*)

amely szerint Bod további információkat igényel a tarcali–tordai református zsinatok végzéseiről és résztvevőiről, illetve Petrovich Péterről (1485?–1557). Bod Péter egyháztörténeti kéziratát 1765-re datáljuk, míg Benkő Hungarika jegyzékét 1762 és 1764 között másolta le. Így a legvalószínűbb feltevés, hogy David Hermann és Honterus műveiről készült még egy kéziratos másolat, ezért szerepelnek Benkő József listáján és Bod Péter könyvtárának árverési jegyzékén is. Nem valószínű, hogy Benkő 1789 után (Bod Péter többi kéziratának Enyedre kerülése) írta össze Bod köteteinek Enyeden őrzött darabjait. Benkő József és a Bod Péter közötti szakmai kapcsolat további kutatásokat igényelne. A kettejük közötti levelezés sajnos elveszett, de Benkő József fennmaradt leveleiben gyakran említi Bod Péter munkáit.⁴⁹ Pótlásokat írt Bod Péter Magyar Athenasához, ami kéziratban maradt ránk.⁵⁰ Bod Péter *Necessaria ac utilis scriptorum historiae Hungaricae notitia* című művének kéziratos másolata Benkő József tulajdonában volt. Az utolsó két oldal Benkő József jegyzetével van kiegészítve.⁵¹ Bod kéziratát eredetileg Teleki Sámuelről (1739–1822) kérte kölcsön, hogy másolatot készíthessen róla.⁵² Egy későbbi levelében arról tájékoztatta Telekit, hogy a kézirat elveszett, de szívesen küld helyébe egy másolatot, és megfizeti a keletkezett kárt.⁵³ Benkő részt vett Bod Péter 1767-ben megjelent latin–magyar, magyar–latin szótárának munkálataiban is.⁵⁴ Saját gyűjtése *Addenda* címmel kapott helyet Bod szótárának végén. Fizikai valójukban ezen kéziratok és könyvek már nem találhatóak meg a könyvtár mai állományában. A könyvjegyzék közlésével azonban sikerült a nagyenyedi Református Kollégium könyvtárának 18. századi állománynak eddig ismeretlen részét rekonstruálni.

Az alábbiakban következik Bod Péter egykori könyveinek, könyvtárosi bejegyzéseinek, könyvadományozásainak és autográf kéziratainak részletes leírása. A példányleírás alatt található dőlt betűkkel a Bod Péter halála után könyvtára-

⁴⁹ Szabó György – Tarnai Andor (szerk.): *Benkő József levelezése*. MTA Irodalomtudományi Intézete, Budapest 1988, 174., 227., 235., 322., 327. számú levelek.

⁵⁰ [Benkő József]: *Additamenta ad Notitiam Scriptorum Historiae Hungaricae Clar. Quondam Petri Bod in Ecclesia Ref. M. Igenensi V. D. M.: Bod Magyar Athénássára való Pótlások*. Jelzete Kolozsvári Akadémiai Könyvtár, Ms.U.1725. (Unitárius Gimnázium Könyvtára Székelykeresztúr.); Éder Zoltán: *Benkő József nyelvészeti munkássága és az Erdélyi Magyar Nyelvművelő Társaság*. Akadémiai Kiadó, Budapest 1978, 40–45.

⁵¹ Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, MS 238.

⁵² Szabó György – Tarnai Andor (szerk.): *i. m.* 188, 193. levél.

⁵³ Szabó György – Tarnai Andor (szerk.): *i. m.* 304, 308. levél.

⁵⁴ Bod Péter: *Dictionarium Latino-Hungaricum ... Dictionarium Hungarico-Latinum-Germanicum ... Sumtibus Samuelis Sárdi, Cibinii 1767*.

ról készült jegyzék ide vonatkozó tétele. Nem utolsósorban pedig a Bod Péter egykori gyűjteményéből származó, a nagyenyedi Református Kollégium könyvtárában őrzött kötetek felsorolása következik Benkő József feljegyzésében. Dőlt betűkkel, betűhíven közöltük az eredeti szöveget, míg alatta a kötetek azonosítása történt meg.

Melléklet

Jelzet: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, Th 698.

ALPHEN, Hieronymus Simonszoon van: *Oeconomia catechesis palatinae. Praemisso prologo, de catecheticis institutionibus in genere; et catechesios, in specie, palatinae origine et fatis; subjectaque, speciminis loco, primae Dominicae sectionis, secundum Analysin, pertractatione elaborata.* – Trajecti ad Rhenum, apud Guilielmum Kroon, 1729.

4° – [68], 986, [6] p.

BVB BV001554195

28. Alphen in Catechesin Palatinam. Traj. 1729. Hfl. 1. dr. 36.

Kötés: Öt bordára fűzött, papírtáblás, vaknyomásos pergamenkötés. A könyvtest metszése piros spricelt.

Poss.: Petri Bod Lugd[uni] Batav[orum] 1742. (áthúzza, előzéklap v.)

Samuelis Vég 1770 (előzéklap v.)

BETHLEN-FŐISKOLA könyvtára (pecsét, előcímlap r.)

A N. ENYEDI REF. TANODA KÖNYVTÁRA (ovális pecsét, címlap r.)

P[etri] B[od] 1741. (háttábla belső oldala)

Megj.: B. VI. 4. (előtábla belső oldala)

Th B IIb 4 (áthúzza, címlap r.)

Th B VIII. 22. (címlap r.)

1TH VI. 4. (gerincen lévő kék papírcímkén)

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, Th 566.

[Biblia Lat. Gr. N. T.] ¬Hē¬ kainē diathēkē. Novum Testamentum ... Accedit tantus locor. parall. numerus, quantum nulla adhuc, ac ne vix quidem ipsa profert praestantiss. Editio Milliana variantes praetera ex MS Vindobonensi; ac tandem crisis perpetua, qua singulas variantes earumque valorem aut originem ad XLIII. canones examinat G. D. T. M. D. Cum ejusdem prolegomenis; et notis in

fine adjectis. Editio altera priori auctior atque emendatior. [Ed.: Courcelles, Etienne de] – Amstelaedami, apud J. Wetstenium et G. Smith, 1735.

8° – [9], 560, 38 p.

40. Testament. Graecum Mastrikt. Amstel. 1735. Hfl. 1. dr. 12.

Kötés: Öt bordára fűzött, papírtáblás, barna bőrkötés aranyozott gerinccel. A könyvtest metszése kék spriccelt.

Poss.: Nmg. [Nemegyei János] (címlap r.)

Petri Bod Lugd[uni] Bat[avorum] 1742 (áthúzza, címlap r.)

BETHLEN-FŐISKOLA könyvtára (pecsét, címlap r.)

Megj.: Th. A. V. 26. (címlap r.)

1 M flor. 6 Dnr. (előtábla belső oldala)

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, 656.

EUTROPIUS: Eutropii breviarium historiae Romanae cum paeanii metaphrasi Graeca. Messala Corvinus de Augusti progenie. Julius Obsequens de prodigiis. Anonymi oratio funebris gr. lat. in imp. Constant. Consantini M. fil. Cum variis lectionibus et annotationibus. – Oxonii, e theatro Sheldoniano, prostant venales apud J. Wilmot, 1703.

4° – [18], 163, [12], 32, [12], 13, [1] p.

BVB BV041522373

69. Eutropii Hist. Rom. Oxonii 1703. Hfl. 1. dr. 24.

Kötés: Négy bordára fűzött, papírtáblás pergamenkötés. A könyvtest metszése piros spriccelt.

Poss.: Viro doctissimo Petro Bod In amicitiae suae signum perpetuam officiose offert Gerardius Kuypers (előzékklap v.)

A N. ENYEDI REF. TANODA KÖNYVTÁRA (pecsét, címlap r.)

BETHLEN-FŐISKOLA könyvtára (pecsét, címlap r.)

G. T. (címlap r.)

Megj.: Acl. IIa. 4. (narancssárga papírcímkén, előtábla)

Cl. B. II. 21. (előtábla belső oldala)

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, Th 366.

JOSEPHUS, Flavius: Flavii Iosephi viri inter Iudaeos clarissimi opera omnia quae extant ex Graecorum Codicum accurata collatione Latine expressa. Opus in tomos duos distributum. Notis et annorum serie ad oram singulorum capitum illustratum. Cum indice locupletissimo. Tomus primus, continens lib-

ros XX. de antiquitatibus Iudaicis. – Genevae, sumptibus Samuelis Crispini, 1611.

8° – 570, [13] f.

BVB BV036426375

13. Flavii Iosephi Opera Omnia Genevae 1611. Hfl. 1. dr. 30.

Kötés: Három pergamenszalagra fűzött, papírtáblás pergamenkötés.

Poss.: Petri Bod (áthúzza, előzéklap v.)

Est Iosephi Harkányi (áthúzza, címlap r.)

C. H. K. (címlap r.)

G. T. (címlap r.)

BETHLEN-FŐISKOLA könyvtára (pecsét, címlap r.)

Samuelis C. Teleki De Szék (címlap v.)

Megj.: Enyed Dr. 130. 1770. (előtábla belső oldala)

Th. C. IXa 6. (címlap r.)

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, 363.

JOSEPHUS, Flavius: Flavii Iosephi operum tomus secundus. Quo continentur authoris vita. De bello Iudaico libri VII. De antiquitate Iudaeorum libri II. ... – [Genf], ex typographia Iacobi Stoer, 1611.

8° – [1], 356, [11] f.

GBV 153531819

13. Flavii Iosephi Opera Omnia Genevae 1611. Hfl. 1. dr. 30.

Kötés: Három pergamenszalagra fűzött, papírtáblás pergamenkötés.

Poss.: Petri Bod (előzéklap v.)

Est Iosephi Harkányi (címlap r.)

C. H. K. (címlap r.)

G. T. (címlap r.)

BETHLEN-FŐISKOLA könyvtára (pecsét, címlap r.)

Megj.: Enyed Dr. 130. 1770 (előtábla belső oldala)

Th. C. IXa 7. (címlap r.)

Jelzet: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, Th 190.

KROMAYER, Hieronymus: Theologia positivo-polemica, in qua controversiae Lutheranis cum Pontificiis, Calvinianis, Remonstrantibus, Socinianis, Anabaptistis, Weigelianis, Iudaeis etc. ut privatis quorundam August. Confessionis Sociorum, Pontificiorum, Calvinianorum etc. sententiis intercedentes, ex cujusli-

bet loci definitione depromptae, per thesin et antithesin succinta brevitate tractantur et certaminum historiae ac declarationes passim inferuntur ... – Lipsiae, typis et impensis viduae Joh. Wittigau, 1677.

4° – [100], 1204 p.

VD17 3:305739M

Kötés: Három pergamenszalagra fűzött, papírtáblás, pergamenkötés. A könyvtest metszése kék.

Poss.: Petri Bod [...] 1736. (áthúzva, címlap r.)

I. E. (címlap r.)

Biblioteca Colegiului Ref. „BETHLEN”. Ref. „BETHLEN” Főiskola Könyvtára (pecsét, címlap r.)

Megj.: Az indexet a könyvkötő előre helyezte. Az eredeti verzióban a kötet végén szerepel.

fl. 1. d. 50. (Bod Péter kézírásával, előtábla belső oldala)

Th B. Ib 14.

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, 103.

LACTANTIUS, Lucius, Caecilius Firmianus: Lucii Coelii sive Caecilii Lactantii Firmiani opera omnia ... [Comm.: Cellarius, Christoph] – Lipsiae, apud Thomam Fritsch, 1698.

8° – [16], 757, [28] p.

VD17 3:315989H

228. Lactantii Opera omnia. Lips. 1698. Hfl. 1. dr. 18.

Kötés: Három pergamenszalagra fűzött, papírtáblás pergamenkötés. A könyvtest metszése kék-piros spriccelt.

Poss.: Petri Bod Lugd[uni] Batav[orum] 1742 (címlap r.)

A N. ENYEDI REF. TANODA KÖNYVTÁRA (ovalis pecsét,)(2 f. r.)

BETHLEN-FŐISKOLA könyvtára (pecsét, címlap r.)

PB. (háttábla belső oldala)

Megj.: Acl. I. b. 8. (narancssárga papíron az előtáblán)

Acl. I. b. 8. (címlap r.)

Cur mulier suscepto faetu sit patiens viri pag. 471.

Animalia intelligentia et cogitatione *praedia*[?] p. 567. (Bod Péter kézírásával, hátvédldlap r.)

G. T. (címlap r.)

Más kézírással, latin nyelvű tartalmi vonatkozású bejegyzés az előzéklapversón.

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, 478/a.

LIVIUS, Titus: Titi Livii Patavini historiae Romanae principis libri omnes superstites: post aliorum omnium enedationes nunc praeterea castigati ad fidem vetustiss. manu exaratorum codicum bibliothecae Palatinae. Editio secunda, et melior. – Francofurti, e typographeo Nicolai Hoffmanni, sumptibus haeredum Iacobi Fischeri, 1619.

8° – [20], 739 p.

VD17 23:246625K

692. Livii Hist. Rom. Tom. 2. Francof. 1619. Hfl. 2. dr. 84.

Kötés: Négy pergamenszalagra fűzött, papírtáblás pergamenkötés, a gerincen kódexlapcsíkokkal. A könyvtest metszése piros spriccelt.

Poss.: Sum ex libris Henrici Flockenij anno 1628 15. Novemb. Lugd. emi stif. 8. (címlap r.)

Sum Ex libris P. I. Traueris (?) (címlap r.)

Charum Peculium Petri Bod ab A[nn]o 1737 Enyedini (címlap r.)

G. T. (címlap r.)

BETHLEN-FÓISKOLA könyvtára (pecsét, címlap r.)

Megj.: Cl. B. II. 8. (előtábla belső oldala)

Acl. IIb. 9. (narancssárga papíron, előtábla)

Acl. IIb. 9. (címlap r.)

Latin nyelvű, tartalmi bejegyzéssel az előzéklapon.

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, 433.

LIVIUS, Titus: Titi Livii Patavini historiarum ab urbe condita decadis III. liber trigesimus. – Francofurti, e typographia Nicolai Hoffmanni, sumptibus haeredum Iacobi Fischeri, 1619.

8° – pp. 739–1275, [159] p.

VD17 23:246633A

692. Livii Hist. Rom. Tom. 2. Francof. 1619. Hfl. 2. dr. 84.

Kötés: Négy pergamenszalagra fűzött, papírtáblás pergamenkötés. A könyvtest metszése piros spriccelt.

Poss.: Sum ex libris Henrici Flockenij anno 1628 15. Novemb. Lugd. emi stif. 8. (címlap r.)

Sum Ex libris P. I. Traueris (?) (címlap r.)

Charum Peculium Petri Bod ab A[nn]o 1737 Enyed (címlap r.)

G. T. (címlap r.)

BETHLEN-FŐISKOLA könyvtára (pecsét, címlap r.)

Megj.: Cl. B. II. 8² (előtábla belső oldala)

A. c. l. Ia. 9/2 (címlap r.)

(Coll. 1.) GODELEVAEUS, Wilhelm: In Titi Livii Patavini, historiarum ab urbe condita libros, qui quidem extant, omnes, observationes ex variis auctorum lucubrationibus collectae. – Francofurti, typis Nicolai Hoffmannni, sumptibus haeredum Iacobi Fisceri, 1619.

223 p.

VD17 23:246635R

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, Th 156.

RAVANELLUS, Petrus: Bibliotheca sacra, seu thesaurus scripturae canonicae amplissimus. In quo ea, quae in utroque foedere extant, non theologica modo, sed etiam physica, ethica, oeconomica, politica, etc. accurata logica[ue] ... Opus a praestantissimis quibusque theologis hactenus desideratum, multorumq[ue] annorum vigiliis elaboratum; unde etiam non tantum Theologi et Concionatores, verum ipsi quoque Philosophi, Iurisconsulti, et quicumque alij in bonarum literarum studiis versantes, uberrimum fructum percipere queunt. In duas partes divisum: cum additamentis ad finem cuiusq[ue] partis. – Genevae, sumptibus Petri Chouët, 1650.

2° – [22], 1043 p.

GBV 18090146X

27. Ravalenii Petri Bibliotheca Sacra. Tom. 2. Vol. 1. Genevae 1650. Hfl. 5. dr. 34.

Kötés: Öt bordára fűzött, papírtáblás, vaknyomásos, 17. századi pergamenkötés bőr zárószalagok nyomaival. Rongált, a gerinc hiányzik.

Poss.: Possessor hujus *Libri* Michaël Gergelyfi A[nn]o 1799 flor. 20. (előzéklap r.)

Petri Bod Lugd[uni] Bat[avorum] 1742 (előzéklap v.)

PB. (előcímlap r.)

BETHLEN-FŐISKOLA könyvtára (pecsét, előcímlap r.)

Stephani Bajnótzsi 1770 flor. 7 Den (hátvédlap r.)

(Coll. 1.) RAVANELLUS, Petrus: Bibliotheca sacra, seu thesaurus Scripturae canonicae amplissimus. In quo ea, quae in utroque foedere extant, non theologica modo, sed etiam physica, ethica, oeconomica, politica, etc. accurata logica[ue] ... Pars secunda. Cum additamentis ad finem. – Genevae, sumptibus Petri Chouët, 1650.

937, [2] p.
GBV 18090146X

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, 370.

[SENECA, Lucius Annaeus: Tragoediae. [Comm.: Farnaby, Thomas] – Amstelodami, Elsevir, 1678.]

16° – 428 p.

BVB BV041475173

115. Senecae Tragodie. Amst. 1713. dr. 84.

Kötés: Három pergamenzalagra fűzött, papírtáblás pergamenkötés
A könyvtest metszése piros spriccelt.

Poss.: *Ad p[ro]movendum studium Poeticum acquisivit Filio suo unice dilecto Moysi Nagy de Várad Parens ei[!] studiosissimus Cib[inii] A[nno] 1706. S[ymbolum]; Per Augusta ad Augusta. (előtábla belső oldala)*

A N. ENYEDI REF. TANODA KÖNYVTÁRA (ovalis pecsét, címlap r.)

BETHLEN-FŐISKOLA könyvtára (pecsét, A2 r.)

A nagyenyedi ref. Collégiumé 1853. (A2 f. v.)

N. SM. (A2 f. v.)

In Signum Benevoli animi P. Bod obtulit Egregius juvenis D[omi]n[u]s Johannes Melchioris Bikfalvin[us] 1739 28 oct. Enyedini (hátvédlap v.)

Ex libris Joannis Bikfalvi de Sárd (hátvédlap v.)

Odium laboris sanabit remissio, Taedium remissionis labor. Jo. de Bona. (háttábla belső oldala)

Megj.: Címlevele és az A1 ív hiányzik.

Acl. IIa. 31. (narancssárga papírcímkén, előtábla)

ZJ. I. 55. (kék papírcímké, gerinc)

ZJ I. O. 2. V. 65. (A2 f. r.)

Mittit[ur] in disco mihi piscis ab Archi Episco/Po non ponat[ur]; quia piscis[!] [n]o[n] mihi datur.

In cratere meo Thetis est conjuncta Lyaeo, / Est Dea juncta Deo, sed Dea major eo.

Displicet ille in ea quia su[n]t ambo Pharisea, / Num tibi et Andreas, est Deus absq[ue] Dea. (hátvédlap r.)

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, Th 889.

SULPICIUS, Severus: Sulpicii Sever quae exstant opera omnia, in duos tomos distributa ... [Ed.: Le Clerc, Jean; Vorst, Johannes] – Lipsiae, apud Thomam Fritsch, 1709.

8° – [16], 600, [30] p.

VD18 14891247

223. Sulpicii Severi Opera omnia. Lipsiae. 1709. dr. 78.

Kötés: Három pergamenzalagra fűzött, papírtáblás pergamenkötés. A könyvtest metszése piros spriccelt.

Poss.: Petri Bod Lugd[uni] Bat[avorum] 1742 (címlap r.)

G. T. (címlap r.)

A N. ENYEDI REF. TANODA KÖNYVTÁRA (ovalis pecsét,)(2 f. r.)

BETHLEN-FŐISKOLA könyvtára (pecsét, címlap r.)

P[etri] B[od] (háttábla belső oldala)

Megj.: Th. C. IX. 65. (előtábla belső oldala)

Th. D. a. VIII. 45. (címlap r.)

Isten napája pag. 551.

A szalma mellyen feküdt Marton az ördögöt kiűzte pag. 464.

Tolvaj szent Martir gyanant p. 322. (Bod Péter kézírása, háttábla belső oldala)

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, Hung 159/a.

VÉCSEI M. István: Sam. Bocharti hierozoici, seu de animalibus S. Scripturae compendium duas in partes divisum. Quarum prior IV. libris, animalia in genere. Quadrupedes domesticae. Feras. Oviparas. Posterior VI. libris, aves mundas. Immundas. Serpentes. Insecta. Aquatica. Fabulosa animalia, pandit ... – Franequerae, apud Johannis Gyselaar, 1690.

4° – [20], 332, 468, [24] p.

RMK III 3627

42. Bocharti Hierozoicon De Anim. 1. Scr[iptur]ae Compendium. Franequerae 1690. Hfl. 1. dr. 60.

Kötés: Négy bordára fűzött, papírtáblás pergamenkötés. A könyvtest metszése piros spriccelt.

Poss.: Mic. Gergelyfi A(nn)o (1)799. dr. 50. (előzéklap r.)

BETHLEN-FŐISKOLA könyvtára (pecsét, címlap r.)

Petri Bod Lugd(uni) Bat(avorum) 1743. (címlap r.)

Stephani Bajnótzsi 1770 Comp. Den. 204. (háttábla belső oldala)

Megj.: Korábbi jelzete: Hung 151.

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, 235.

VELLEIUS, Paterculus: C. Velleius Paterculus cum selectis variorum ...

[Ed.: Thysius, Antonius] – Lugd. Batav. et Roterod., ex officina Hackiana, 1668.
8° – [12], 334, [22] p.

BVB BV009037898

66. Vellejus Pateerculus, Tysil. Lugd. Bat. 1668. Hfl. 1. dr. 36.

Kötés: Öt pergamenzalagra fűzött, papírtáblás, aranyozott pergamenkötés.

Poss.: Viro doctissimo et amico vero Petro Bod huncce libellum ut et se totum dicat Gerardus Kuypers.

BETHLEN-FŐISKOLA könyvtára (pecsét, előzéklap r.)

Ab indole et moribus commendabili puero Danieli Moors, isthoc industriae praemiolum Scholasticum in classe sexta vetere, deceverunt ampliss. Dd. Coss. et scholarchae Amstelodamenses. Id testor Jacobus Goiblorus Scholae Publicae in nova urbis regione rector, examine autumnali, 1673. (nyomtatott ex libris kézírásal kiegészítve, előzéklap v.)

G. T. (címlap r.)

A N. ENYEDI REF. TANODA KÖNYVTÁRA (ovalis pecsét, címlap r.)

Megj.: Acl. IIb. 11. (narancssárga papíron, előtábla)

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, 1187.

[Regulamente militare M. Theresiae ... pro neo-erecta militia Siculica in Transylvania ... – Nagyszeben, Sárdi Sámuel, 1764. márc. 24.]

2° – 34, [1], 33 p.

Kötés: Papírkötés.

Poss.: Tiszt. Bod Péter uramnak adta a Deák és Magyar Ekszemplárokat, Typogr. Sárdi Sámuel Ur. Köttette bé s küldi Málnási László mpr. (előtábla belső oldala)

BETHLEN-FŐISKOLA könyvtára (pecsét, B1 f. r.)

Megj.: Az A1–A2 ívek hiányoznak. Latin és magyar nyelven.

Bod Péter könyvademanyozásai:

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, 1427.

BOD Péter: Hungarus tymbaules, seu grata ac benedicta Hungarorum quorundam Principium, Heroum, Magnatum toga et sago, domi militiaeque insignium, virorum eruditione ac prudentia clarorum, feminarum honestatis fama, ac pietatis studio illustrium ex epitaphiis renovata memoria. – [Nagyenyed], [s. typ.], 1776.

4° – [4], 52 p.

Petrik II. 307.

Kötés: Három bordára fűzött, papírtáblás félbőr kötés. A könyvtest metszése piros spricelt.

Poss.: Bibliotheca Ill. Coll. Ref. Claud. dono obtulit Auctor. (előtábla belső oldala)

BETHLEN-FŐISKOLA könyvtára (pecsét, címlap r.)

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, 536 ca.

BOD Péter: Szent Hilarius vagy szívet vidámito, elmét élesztő, kegyességre serkentő, rövid kérdésekbe, és feleletekbe foglalt dolgok. Mellyek mind az hasznos időtöltésre, s mind az épületes tanuságra egybe-szedegetttévén ki-botsáttattak. – [s. l.], [s. typ.], 1760.

8° – [18], 152, [15] p.

Petrik II. 307.

Kötés: Négy bordára fűzött, papírtáblás félbőr kötés. A könyvtest metszése piros spricelt.

Poss.: Possidet Adamus Tompa Csernát[oni] ab A[nn]o 1765. ex oblatione gratissimi Clarissimi Petri Bod Patriotae de F[első] Csern[áton] (előtábla belső oldala)

A N. ENYEDI REF. TANODA KÖNYVTÁRA (pecsét, címlap r.)

BETHLEN-FŐISKOLA könyvtára (pecsét, címlap r.)

Laurentius Tamás (előtábla)

Megj.: Korábbi jelzete: 983 th.

Th. E. IX.b. 23. (címlap r.)

Herepei István Süke de M. Herepe született Jeri Évától, A[nn]o 1714

Szaszvarosi Rector lett elsőb[en] 1740

Akad: ment 1742

Jött le 1747

Házasodott 1747.

István született 1748.

Mária született 1749. 4- Augusti

Judit született 1751.

Rakhel született 1754.

Ádám született 1756.

István született 1758.

Ágnes született 1761.

János született 1763.

László született 1766.

Judit született 1770 [Octo]berbe (id. Tompa Ádám bejegyzése, előtábla belső oldala)

Herepei Süke István Esperest Also Pestesen holt meg A[nn]o 1780. 16. Januar Intze, Csegödi temették. Fel Pestesen Makrai Sigmond Kapolnájába van teste. (Ifj. Tompa Ádám bejegyzése, előtábla belső oldala)

F. Csernátoni Vég Sigmondné Csávási Mária lett Feleségem 22 Novembris 1790-ben kinek volt két fia, három leánya életben akkor tizenegy gyermek közül. (Tompa Ádám bejegyzése, előzéklap r.)

Anno 1737 die 27. [Septem]bris Frater Josephus

1740. die 15 Martii Ego qui *haec scripsi* [!]

1745 die 4 April[is] Soror Maria quae Nubsit [!] Cl. D. Joann. V. Herep. 1765. 4. Junij

1751 Ladislaus nam minimus 3. Martii Nat.

Anno 1765. 20 Maji denatus 22. Sepultus Frater Josephus Anno aetatis 28vo. Concionem dixit Cl[arissimus] Martinus Szilágyi. Orationem D[omi]nus Samuel Matolsi dixit. (háttábla belső oldala)

Anno 1769 Soror Maria altera vice nubsit [!] Martino Barta

Ego huius possessor 9na Julii 1770 dotavi in uxorem Mariam Herepei

22. Augusti deduxi in consortium Pestesino Bradinum.

Anno 1774. 29. Aprilis natus est Johannes hora 12 Meridiana Bradini.

Anno 1775:16. Martij született Jáhelnk delután 3 ora tajánn keresztelte R. Mic. Barta.

Anno 1776 született Josefünk 27. [Novem]bris 12 orakor éjjel kereszteltetett 1 [Decem]bris elholt 5 [Decem]bris Advent Vasárnap éjtzakáján.

Anno 1777 29 Maji született 7 orakor Rachel nevü leányunk estve: keresztelte 31. Barta pap.

Anno 1778 Die 18. Julii szombat Rosina napján született leányunk dél után 2 órával. M. Németibe kereszt: Kalárának R. Teleki. Kereszt Anya Besenyei Julia Lemhényiné. (Tompa Ádám bejegyzése, előtábla belső oldala)

Herepei Mária Feleségem született Szászvároson a Thékába 4ta Aug[usti] 1749. estve 10 ora után, keresztelte Tiszt[e]l[etes] Vásárhelyi András uram: 10: [Septem]bris.

Anno 1775. Dieb[us] Novembr[is] holt meg az Atyám Tompa László N: Enyeden Temette Baritz János egy predikatioval.

Anno 1779 3tia Aprilis holt meg Rakhelünk M. Németibe, aki született volt 29 Maj. 1776 temettetett 1779. 5ta Aprilis Rev. Teleki Mih.

A[nn]o 1785. die 17: Octobris Hétfünn született halva fiu gyermek: nevez-tük volt Josefnek.

Anno 1787 die 17 [Decem]bris Lázár napján Klopotiván született fiu gyer-mekönk d. u. négy orakor Hetfön első negyedben. Keresztelte Pap Pümk[östi] Sám[uel] 20. Abrám Nap Lázárnak Fő Ker: Anja Kende[fi] Kata a Vice Anya Nándra Sára.

A[nn]o 1789 hosszas betegse után Herepei Maria feleségem meg hol Klopoti-ván 27 [Septem]bris eltemeté Várhegyi Miháj 29 [Septem]bris Tex. Luc. 10.-42.

A[nn]o 1790 Feleségül vettem Vesz. Csávási Miklos Máriát Pesténben 22 Novembris (Tompa Ádám bejegyzése, hátvédlap v.)

1794. Jul. 20. Férjhez ment Jáhel Leányom az Ur légyen vele Pestjéni Nagy Györgyhez. (Tompa Ádám bejegyzése, hátvédlap r.)

1797be ment Férjhez Tompa Klára Testvérem Pesténi Nagy Jánoshoz.

Testvérbátyám Tompa János elébb N. Enyedi pap, azután M. Vásárhellyi Theologiae professor, azután N. Enyedi csakugyan Theologiae professor holt meg N. Enyeden 1834be Sept.

Én Tompa Ádám ki születtem, 1787be s Lázárnak kereszteltettem volt, meg házasadtam M. Vásárhellyen, vévén feleségül Szilágy Sámsoni Gáti Ágnest 1838ba Apr. 5dikén. (Ifj. Tompa Ádám bejegyzése, hátvédlap v.)

(Coll. 1.) BOD Péter: Tiszta, fényes drága bibor mellyet amaz áldott emlé-kezetü m. izraelbeli Nagy Anya néhai méltóságos grof bethleni Bethlen Kata asz-szony ö nagysága virágzó idejében a m. grof Haller László urnak, az után a mélt. R. Sz. B. gróf urnak széki Teleki Josef urnak szerelmes házas társa, egész életében ugyan, de kivált szép hirrel nével tündöklő özvegységében, magának meg-szerzett és Isten kegyelme által felöltözött. Mellyről midön meg-hidegedett teste a fagarasi templomban földbe takarítatnék, a maga rendelése e szerént a fagarasi templom-ban az oda gyülekezett sokaság előtt tanubizonytságot tett. És életének follyását s bóldog meg-szolatását versekbe foglalván jó pátrónájához-való háládatosságának meg-bizonyítására ki-botsátott. – Kolosváratt, nyomt. Páldi István által, 1762.

[52] p.

Petrik II. 307.

Bod Péter könyvtárosi bejegyzései

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, Th 169.

BULLINGER, Heinrich: *Isaias excellentissimus Dei propheta, cuius testimoniis Christus ipse Dominus et eius Apostoli creberrime usi leguntur, expositus homilijs CXC. quibus non tam sensus prophetae redditur, quam usus et fructus eius in Ecclesia Christi, ostenditur ...* – Tiguri, excudebat Christophorus Froschoverus, 1567.

2° – [13], 352, [2] f.

VD16 B 9646

Kötés: Öt duplabordára fűzött, papírtáblás, barna bőrkötés. A könyvtest metszése kék spriccelt.

Poss.: *BETHLEN-FŐISKOLA könyvtára* (pecsét, előcímlap r.)

A N. ENYEDI REF. TANODA KÖNYVTÁRA (ovalis pecsét, címlap r.)

Coll. N. Enyed. 1716. (aa2 f. r.)

Megj.: 1a Theolog. Or. 3. libr. 2. (előtábla belső oldala)

B. II. 5. (előtábla belső oldala)

Th. I. Ord. O 3 l. 17. (címlap r.)

Th. A. Ixb. 3. (címlap r.)

Th. Sub. ord. 1. lib. 13. (aa2 f. r.)

Novam induit formam Biblioth. curante P. Bod Bibl. 1737. (háttábla belső oldala)

(Coll. 1.) BULLINGER, Heinrich: *Ieremias fidelissimus et laboriosissimus Dei propheta ... concionibus CLXX. ...* – Tiguri, excudebat Christophorus Froschoverus, 1575.

[6], 312, [4] p.

VD16 B 9647

(Coll. 2.) BULLINGER, Heinrich: *Daniel sapientissimus Dei propheta, qui a vetustis polyhistor, id est, multiscius est dictus, expositus homilijs LXVI. Accessit huic operi epitome temporum et rerum ab orbe condito ad excidium usque ultimum urbis Hierosolymorum, sub Imperatore Vespasiano.* – Tiguri, excudebat C. Froschoverus, 1565.

[12], 140 f.

VD 16 B 9597

(Coll. 3.) BULLINGER, Heinrich: *Epitome temporum et rerum ab orbe condito, ad primum usque annum Iothan regis Iudae: in qua praecipue attin-*

guntur, quae pertinent ad sacras literas illustrandas, et ad veram antiquamq[ue] religionem et eius certitudine[m], progressum item, et mutationem, cognoscendam. Una cum VI. tabulis chronicis, a temporibus Iothan usq[ue] ad excidium urbis Hierosolymorum deductis, potissimum pertinentibus ad expositionem Danielis prophetae ... – 1565.

116 f.

VD 16 B 9597

Megj.: 112–116 lapok hiányoznak.

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, Th 358.

Confessio et expositio simplex orthodoxae fidei, et dogmatum catholicorum sinceræ religionis Christianae: concorditer ab Ecclesiae Christi ministris, qui sunt in Helvetia, Tiguri, Bernae, Glaronae, Basileae, Scaphusii, Abbatiscellae, Sangalli, Curiae Rhetorum, et apud confoederatos, Mylhusii item, et Biennae: quibus adjunxerunt se Genevensis et Neocomensis Ecclesiae Ministri, una cum aliis Evangelii praeconibus in Polonia, Hungaria, et Scotia ... – Tiguri, typis et impensis Davidis Gessneri, 1672.

12° – 192 p.

VD17 15:738123H

Kötés: Három bordára fűzött, papírtáblás, félbőr kötés vaknyomásos kerettel. A könyvtest metszése kék spriccelt.

Poss.: Danielis Süllyei A[nn]o 1748. 23. [Octo]br[is] Comp. d. 50. a D[omi]no Bibliothecar[io] I. Simo. (előtábla belső oldala)

Coll. N. Enyed 1740 (áthúzva, előzéklap r.)

Ladislai Majtén 6a [Decem]bris 1788. (áthúzva, előzéklap r.)

Coll. N. Enyed 1739 (címlap r.)

BETHLEN-FŐISKOLA könyvtára (pecsét, előcímlap r.)

A N. ENYEDI REF. TANODA KÖNYVTÁRA (ovális pecsét, címlap r.)

Megj.: 1. IX. 39. (előtábla belső oldala)

Th. B. IXa. 21. (címlap r.)

Compactus 1739 curante Bibl. P. B. (háttábla belső oldala)

Bod Péter autográf kéziratai

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, MS 187/I-III.

BOD Péter: *Historia Hungarorum Ecclesiastica ab initio Novi Testamenti ad nostra usque [tempora] deducta.* – 1765

2° – 533+442+510 p.

Kötés: Három bordára fűzött, papírtáblás, félbőr kötés vaknyomásos kerettel. Rongált.

Poss.: *Accessit Libris Bibliothecae Ill. Collegii N. Enyediensis 1789.* (előzéklap v.)

Collegii N. Enyed. (címlap r.)

Megj.: Autográf kézirat.

Jelzete: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár, MS 245.

TELEGDI János: *Rudimenta priscae Hunnorum lingvae brevibus quaestionibus ac responsionibus comprehensa opera et studio Joannis Telegdi.* [Másoló Bod Péter, 1738.].

4° – 7 f.

Kötés: Papírtáblás, félbőr kötés aranyozott gerinccel.

Poss.: *Accessit Libris Collegii Ref. N[agy]Enyediensis una cum ceteris M[a-nu]s[crip]tis Petro Bodianis Donum Heredum ejus.* (előzéklap v.)

Coll. N. Enyed (címlap r.)

A N. ENYEDI REF. TANODA KÖNYVTÁRA (pecsét, címlap r.)

(Coll. 1.) Az Abceről. [Másoló Bod Péter, 1738.].

ff. 9–14.

(Coll. 2.) Abár, vagy Avár régi magyarokra kik jöttek Európába a Krisztus Urunk születése után 564dik esztendő tájban [Másoló Bod Péter, 1738.].

f. 15.

Benkő József jegyzete Bod Péter könyveiről a nagyenyedi Refomátus Kollégium könyvtárában

Jelzete: Lucian Blaga Központi Egyetemi Könyvtár, MS 598.

Benkő József írása a magyar nyelvenlévő erdélyi manuscipumokról.

(Coll. 1.) Jegyzés némely régi írásokról Bod Péter gyűjteményéből a nagyenyedi ref. collegium bibliothecájában. – [s. l.], [s. a.]

ff. 70.

Jegyzés némely régi írásokról N. Bod Péter gyűjteményeiből a N. Enyedi Ref. Collegum Bibliothecájában.

1: *Első Zápollya János előtt 1535-ben Segesvárott Reformator Szántai István között es a Barátok között tartatott Disputationak le írása, mely találtatik egy Magyar Könyvetskében, minek titulussa: Hispaniai Vadászság. Vagyon ennek deák fordítása is.*

HELTAI Gáspár (transl.): Hálo, mellyel a meg testessült ördeg a papa Antichristus Hispaniaba az együgyü iambor keresztyéneket ... meg öli ... a meg vakkitot fejedelme által. Egy iámbor keresztyén és tudos hispaniol által Gonsalvívus Reginaldus iratott, é ski adott. – [Kolozsvár, Heltai nyomda], 1570.

RMK I 81 – RMNy 288

Latin kiadása: SZÁNTÓ István: Epistola apologetica. – Claudiopoli, typ. Heltai, 1585.

RMNy 568. Ma már egyetlen nyomtatott példánya sem ismeretes.

2: *Libellus Reformationis, mellyet Honter János Brassóban 1542-ben adott ki. E' ki jött Wittenbergában is Melanchton előljáró beszédével.*

[Honter, Johannes]: Reformatio Ecclesiae Coronensis ac totius Barcensis provinciae. – (Coronae), [Honter], 1543.

RMK II 30 – RMNy 52

Wittenbergi kiadása: Honter, Johannes]: Reformatio Ecclesiae Coronensis ac totius Barcensis provinciae. Cum praefatione Philippi Melanthon. – Wittembergae, (per Josephum Klug), 1543.

RMK III 348.

Bod Péter könyvtárának jegyzékén a kéziratok között szerepel, így feltételezhetjük, hogy a fenti kiadásnak egy kéziratosa változata volt a neves egyháztörténész birtokában.

3: *Hermannii Annales Politico Ecclesiastici*

HERMANN, David: Jurisprudentia Ecclesiastica, seu Fundamenta Jurisdictionis Ecclesiasticae Saxonum in Transylvania 1665 – Annales Rerum Politicarum in Transylvania, inde a Reformatione Religionis, anno scilicet Christi 1520. gestarum. An. 1655. – Annales Ecclesiastici Rerum Tran/sylvanicarum inde a Reformatione Religionis A. 1520. Kézirat.

Bod Péter könyvtárának jegyzékén a kéziratok között szerepel, nyomtatásban nem jelentek meg. Egy kolligátumkötet lehetett, amely mindhárom munkát tartalmazta.

4: *Petrovich Péter cselekedeteiről in religiosis szeretett volna N. Bod Péter többet tudni s bizonyosabbat, mint a Lampe által ki adott munkájában Ember Pálnak találta-tik, vagy Florimundus Raemundusban.*

LAMPE, Friedrich Adolph: *Historia Ecclesiae Reformatae, in Hungaria et Transylvania ... – Trajecti ad Rhenum, apud Jacobum van Poolsum, 1728.*

Petrik I. 613.

RAEMOND, Florimond de: *Synopsis omnium hujus temporis controversiarum tam inter Lutheranos, Calvinistas quam alios plurimos. Sive historia memorabilis de ortu, progressu, ac ruinis haeresum XVI. seculi. Pars. III. sive continuatio de ortu et progressu schismatum ac haeresum hujus saeculi, ex ipsorum schismaticorum scriptis collecta. – Coloniae Agrippinae, sumptibus Ioannis Antonii Kinchii, 1655.*

VD17 12:118924Q

5: 1561ben a Szász Ekles[i]ák Prédikátori a Wittenbergi, Lipsiai, és Rostocki Académiákon confessiot küldöttek fel, melyre mind a hárman feleltenek különösön. A Kolosvári Ref. Papok is küldöttek akkor fel egy írást ily titulussal: *Defensio Orthodoxae Sententiae de Coena D[omi]ni Ministrorum Eccl[esi]ae Claudiopolit[anae]*. Mind ezeket ki botsátotta együtt Schulcer Miklos Lipsiában 1584.

Confessio Ecclesiarum Saxonicarum in Transylvania, de Coena Domini: anno 1561 missa, allata, et exhibita Academiis Lipsiensi, Witenbergensi, et Rostochianae, et harum de illa confessione censura, necessaria hodie et utilis omnibus Veritatis et pietatis studiosis. Cum brevi praefatione Nicolai Selnecceri. – Lipsiae, excudebat Georgius Defner, 1584.

RMK III 732

Első kiadása: (HEBLER, Matthias): *Brevis confessio de sacra Coena Domini Ecclesiarum Saxonicarum et coniunctarum in Transylvania anno 1561. – (Coronae), [typ. Honter], 1563.*

RMK II 89 – RMNy 189

6: *A Magyar Országi Tartzali Synodus után 1563ban a Református Papoknak Thurdán Gyűlések vólt, s ezen gyűlés circumstantiáiról s kik vóltak jelen, tudakozódik N. B. P.*

Compendium doctrinae Christiane[!], quam omnes pastores et ministrij ecclesiarum Dei in tota Ungaria et Transylvania, quae incorruptum Iesu Christi Evangelium amplexae sunt, docent ac profitentur. In publicis synodis Tartzalien. ac Thorden. editum et publicatum. – [Claudiopoli, Heltai, cca. 1563].

RMNy 197 – RMK II 310

7: 1568 a Fejérvárt tartatott *Disputatio actáit ki adta ezen esztendőben Kolosvárt Heltai Gáspár.*

[HELTAI Gáspár]: Disputatio in causa sacrosanctae et semper benedictae Trinitatis, indictione sereniss. principis etc. inter novatores d. Georgium Blandratam, Franciscum Davidis eorumq(ue) asseclas et pastores ministrosq(ue) Ecclesiae Dei catholicae ex Hungaria et Transylvania[!], qui divinam veritatem ex scriptis Prophetis et Apostolicis, iuxta continuum Ecclesiae Sanctae Catholicae consensum, defendendam susceperunt, per decem dies Albae Iuliae in Transylvania habita, ordinatione ac voluntate eorundem Pastorum ac Ministrorum Catholicae partis revisa ac publicata. – Claudiopoli, Heltus, 1568.

RMK II 117 – RMNy 256

Tartalomjegyzék

Előszó.....	5
Buzogány Dezső: Kálvin-nyomok Szegedi Locijában	7
Ósz Sándor Előd: Reformátorok művei a Nagyenyedi Bethlen Kollégium Könyvtárában	43
Csorba Dávid: Végveresmarti Sámuel gályarab iratai.....	56
Bibza Gábor: Egy könyv margináliái és possessorbejegyzései.....	69
Verók Attila: Hallei kiadványok a brassói Honterus Gimnázium könyvtárában a 18. században.....	79
Gordán Edina: Bod Péter könyvei a Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtárban	95
Szabadi István: Egy püspökválasztás viszontagságai a Partiumban (1664–1665)	122
Sipos Gábor: Adatok az erdélyi református egyház főgondnokainak névsorához 1690–1881	131
Kolumbán Vilmos József: Az 1786-os népiskolai reform és a végrehajtása	144
Gudor Kund Botond: Voltaire két „afférja” és az európai vallási tolerancia gondolatának fejlődése.....	162
Bartha Zoltán: Egy család, két vallás, három testvér	179
Tasnádi István: Verestói György püspöki tevékenysége	197
Hegy Ádám: Regionális vallási identitástudat kialakulása a Bánságban élő német és magyar reformátusok között a 18–19. század fordulóján	213
Zsigmond Attila: Hová vezet Jákób lajtorjája?.....	224
Kovács Zsolt: Árva Bethlen Kata kolozsvári háza. Adalékok egy kolozsvári késő barokk nemesi palota történetéhez.....	237
T. Horváth Iringó: Teleki Jánosné Vay Borbála és lányainak adományai a kükküllői egyházmegyében.....	261
Ugrai János: Lelkészi túlkínálat a Tiszáninneri Református Egyházkerületben a 19. század első felében	285
Veress Eszter Orsolya: Az Erdélyi Református Egyház helyzetképe a 19. század elején	300

Nagy Dávid: Az erdélyi liberális teológia sajátosságai	311
Kovács Sándor: Adalékok a Paget család történetéhez	320
Geréb Miklós: A bázeli egyetemről az érdengelegi temetőig	334
Berekméri Árpád Róbert: Farkas Jenő esperességének első ciklusa.....	348
Benkő Levente: Szűk mozgástérben. A fogságba hurcoltak kérdése Vásárhelyi János püspök levelezésében 1944–1945-ben	359
Kurta József: Vásárhelyi János és az erdélyi református liturgia ügye.....	388
Lévai Attila: Adalékok a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház és a Magyarországi Református Egyház kapcsolatrendszeréből Trianontól a rendszerváltozásig.....	404
Pálfi József: Nagyvárad-Rét – a második templom.....	411
Lányi Gábor: „Az utolsó meghódítandó” – Társadalmi változások hatásai a Szigetszentmiklósi Református Egyházközségre az 1950-es években	429
Jánosi Csongor: A kelet-közép-európai titkosszolgálatok hálójában. Paul Hansen dán evangélikus lelkész.....	444
Péter István: Az etnikai és vallási tér változásai az egykori Kolozsváron és a 20. században	473
Névmutató.....	491